

ВІДДІЛ У СПРАВАХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЦЕНТР КУЛЬТУР НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЗАКАРПАТТЯ

**РОЗВИТОК ГУМАНІТАРНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА
В УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКОМУ
ПРИКОРДОННОМУ РЕГІОНІ:
АНАЛІЗ, ОЦІНКИ**

**Матеріали міжнародного круглого столу
26-27 січня 2011 року
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна**

Ужгород

2011

ББК 66.5(4УКР=УГО)

УДК 323.15(477)(439)

Р 64

У збірнику представлено матеріали доповідей, виступів та повідомлень учасників міжнародного круглого столу: "Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні: аналіз, оцінки", який відбувся 26-27 січня 2011 року року, м.Ужгород, Україна. Зроблено аналіз стану виконання положень Протоколу XIV засідання Змішаної Українсько-Угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин. Окреслено напрямки розвитку українсько-угорських взаємин у сфері освіти, науки, культури, духовності угорської національної меншини в Україні, зокрема в Закарпатській області, та української національної меншини в Угорщині.

Висловлені у виданні думки належать виключно авторам. Повною мірою збережено авторську лексику, стиль і форму викладу матеріалу.

При повному або частковому відтворенні матеріалів зазначеної публікації посилання на видання обов'язкове.

ISBN 978-617-596-020-2

- © Відділ у справах національностей облдержадміністрації, 2011
- © Управління освіти і науки облдержадміністрації, 2011
- © Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2011
- © Центр культур національних меншин Закарпаття, 2011
- © «Поліграфцентр «Ліра», 2011

ЗМІСТ

Качур І.І. Вітальна промова	8
Сербайло А.А. Вітальна промова	14
Бачкаї Йожеф Внесок ужгородської та берегівської дипломатичних місій, що працюють в Закарпатській області, у виконання завдань та пропозицій протоколу засідання Змішаної Українсько-Угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин.....	20
Гузинець Ю.І. Реалізація у Закарпатській області основних положень Протоколу XIV засідання Змішаної Українсько-Угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин: аналіз, оцінки.....	26
Попок А.А. Діяльність Змішаної Українсько-Угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин	41
Мітряєва С.І. Україна – Угорщина / ЄС: візовий контекст взаємовідносин....	47
Товт М.М. Змішана Українсько-Угорська комісія з питань забезпечення прав національних меншин – складова міждержавних стосунків	62
Гайдош І.Ф. Деякі аспекти реалізації основних положень Протоколу XIV засідання Змішаної Українсько-Угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин у контексті практичного досвіду реалізації етнічних прав територіальних громад	73

Хорошковська О.Н. Навчання української мови як державної у школах з національними мовами викладання: стан, проблеми, здобутки й перспективи	82
Орос І.І. Щодо розвитку угорської мови, культури та освіти на Закарпатті у контексті положень Протоколів Змішаної Українсько-Угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин (1993-2010 роки).....	89
Кононенко Ю.Г. Забезпечення освітніх потреб угорської національної меншини в Україні, сприяння вільному розвитку, використанню і захисту угорської мови	115
Лизанець П.М. Забезпечення прав угорської національної меншини в українсько-угорському прикордонному регіоні	120
Кіш Є.Б. Основні пріоритети сучасних українсько-угорських міждержавних відносин	130
Мотильчак М.А. Задоволення освітніх потреб угорської національної меншини Закарпатської області	142
Глеба Ю.Ф. Про дружні творчі зв'язки Закарпаття з Угорською Республікою	154
Герцог Ю.В. Щодо організаційно-методичних аспектів розвитку та функціонування в області загальноосвітніх навчальних закладів з угорською мовою навчання.....	161
Лавер К.М. До питання про навчально-методичне забезпечення викладання української мови в школах з угорською мовою навчання у Закарпатській області	171

Борисова Є.Е. Деякі освітні аспекти розвитку навчальних закладів з угорською мовою навчання на сучасному етапі	183
Dr. András Zoltán A Budapesti és a Nyíregyházi ukrainisztika helyzetéről és aktuális feladatairól (Угорщина)	193
Dr. Лебович Вікторія До питань українсько-угорського співробітництва у галузі освіти (Угорщина)	200
Софілканич Юдіт Вивчення української мови в гімназії ім.Адама Вайі м.Бокто- лорантгаза та недільній школі у м.Ніредьгаза (Угорщина) ...	208
Черничко С.С. Ще раз про проблеми викладання української мови у школах з угорською мовою навчання	213
Токар Л.Я. Ефективність реалізації міської програми поліпшення вивчення української мови у загальноосвітніх закладах із навчанням мовами національних меншин на 2008-2011 роки.....	225
Медвідь С.В. Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько- угорському прикордонному регіоні: аналіз, оцінки	232
Асланов С.А. Політико-правові засади формування національно- культурної автономії за законодавством Угорської Республіки	242
Маргітич К.Є. Мова й освіта, або чи заговорять українською учні-угорці?...	250
Береш К.Ю. Міжнародне партнерство як складова іміджу сучасної сільської школи, розташованої у прикордонній смузі	262

Хорошівська О.В.

Рого Г.І.
Щодо питання навчання державної мови серед угорського етносу Закарпаття.....271

Федорова О.В.
Мовна освіта в загальноосвітньому навчальному закладі Концівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Ужгородського району Закарпатської області.....278

Список запрошених до участі у роботі міжнародного круглого столу „Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні: аналіз, оцінки” 286

Лизакець Л.М.

Забезпечення якості освіти в прикордонних регіонах України

Кіш Є.Б.

Основні напрями міжнародного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні

Медвідь М.А.

Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні

Медвідь С.Є.

Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні

Політко І.А.

Політико-правові аспекти формування національно-культурної організації в українсько-угорському прикордонному регіоні

Мартинів К.Є.

Мова й освіта в українсько-угорському прикордонному регіоні

Борис К.Ю.

Міжнародне співробітництво в українсько-угорському прикордонному регіоні

■ ВІТАЛЬНІ ПРОМОВИ ■

Резюме

Автор ділиться досвідом про початок та становлення вивчення української мови у гімназії та ПТУ імені Адама Вайі (директор пан Олберт Богой), що знаходиться у містечку Боктолангазі на сході Угорщини. Це перший угорський навчальний заклад, де впроваджено вивчення української мови, як іноземної. Вивчення української мови ведеться з 1993-го року.

Автор також висвітлює окремі аспекти роботи недільної школи (Самоврядування українців у Ніредьгазі, голова – пан Пал Боднар, вчитель Юдіт Софілканич).

ЩЕ РАЗ ПРО ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ШКОЛАХ З УГОРСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

Черничко Степан Степанович,

проректор Закарпатського угорського інституту імені

Ференца Ракоці II, кандидат філологічних наук

18-19 вересня 2008 року в місті Ужгороді відбулося XIV засідання Змішаної Українсько-Угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин. Серед пріоритетних рекомендацій щодо питань освіти Сторони наголошують на проблеми умов викладання української мови в навчальних закладах з угорською мовою навчання і виховання. У цій доповіді я хочу звернути увагу на деякі особливі аспекти викладання української мови як державної для учнів угорської національності Закарпаття.

Мовна освіта в Україні спрямована на обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість вивчення рідної національної мови або навчання цією мовою та опанування хоча б одної іноземної мови.¹ Вивчення української мови є необхідною умовою включення національних меншин в суспільне життя держави. Володіння державною мовою розширює освітні, культурні, економічні, політичні перспективи особистості. У державному стандарті загальної середньої освіти України ставиться мета забезпечити активне володіння

¹ Національна доктрина розвитку освіти. Схвалена Президентом України 17 квітня 2002 року. Розділ IV. Стратегія мовної освіти.

всіма учнями державною мовою, сформувати в них мовну, комунікативну та етнокультурологічну компетентність у різних сферах і жанрах мовлення.¹ Право вивчати офіційну мову певної країни є частиною мовних прав людини (Skutnabb-Kangas 1990). Проте протягом майже двадцяти років незалежності Україна так і не створила всі належні умови для засвоєння державної мови у школах національних меншин. У процесі викладання української мови виникають певні проблеми, насамперед щодо організації навчального процесу та методичного забезпечення, які можна підсумувати таким чином.

Перша проблема – відсутність чітко визначеної мети щодо рівня оволодіння українською мовою як державною у школах з мовами навчання національних меншин. У програмі з іноземних мов визначені такі рівні згідно з „Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання”: рівень володіння іноземною мовою на кінець четвертого класу має відповідати рівню A1, на кінець дев'ятого – рівню A2+, а на кінець дванадцятого – рівню B1+.

Основними документами, якими регулюються мета, зміст, критерії та вимоги навчання української мови у школах з мовами навчання національних меншин, є:

- 1) Національна доктрина розвитку освіти (затверджена указом Президента № 347/2002 від 17 квітня 2002 р.);
- 2) Державний стандарт початкової загальної освіти (затверджено 6 грудня 2004 р. наказом № 1/9-695);

3) Державний стандарт базової і повної середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 24);

4) Програма з української мови для шкіл з навчання мовами національних меншин (рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист МОН №1/11-3104 від 19 вересня 2002 р.);

5) Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з угорською мовою навчання (затверджено Міністерством освіти і науки України, лист № 1/11-6611 від 23 грудня 2004 р.);

6) Наказ міністра освіти і науки України № 461 від 26 травня 2008 р. про затвердження галузевої Програми поліпшення вивчення української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з навчання мовами національних меншин на 2008–2011 роки;

7) Наказ міністра освіти і науки України № 371 від 5 травня 2008 р. про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, тощо.

У цих документах практично не визначається рівень володіння українською мовою, що потрібно учням досягти на різних етапах вивчення мови. На тестуванні ЗНО ставляться однакові умови з української мови і літератури для всіх випускників, які виявили бажання поступати у виш. Учні загальноосвітніх навчальних закладів із навчання мовами національних меншин після закінчення 11 класу володітимуть українською не на такому рівні, як випускники шкіл з української мовою навчання. Це загальновідомо мовознавцям, психологам, які є міжнародно визнаними експертами з двомовності (Baker 1995,

¹ Державний стандарт загальної середньої освіти України. <http://www.mon.gov.ua/laws>

Bartha 1999, Grosjean 1982, Hoffmann 1991, García 1996, Lanstyák 2000).

Наступна проблема стосується навчальних програм та підручників і посібників. Шкільний предмет „Українська мова” у школах з українською мовою навчання вимагає від учителів зовсім іншого підходу, ніж у школах з мовами навчання національних меншин. У школах з українською мовою навчання на уроках української вивчається рідна мова учнів, якою вони володіють з дитинства. А в школах для представників національних меншин українська мова – державна, учень починає вивчати її в першому класі. Дитина в україномовній школі вже в першому класі володіє українською мовою, і основна мета вивчення шкільного предмета „Українська мова” – розвивати мовлення і мовні навички учнів. У школах з мовами навчання меншин першокласник лише починає знайомитися з державною мовою, і упорядникам навчальних програм і підручників це обов’язково потрібно враховувати. Проте чинні програми для шкіл національних меншин, які ґрунтуються на державному стандарті освіти, зобов’язують дітей уже в початкових класах вивчати граматику української мови, коли вони цієї мови майже не розуміють. Підручники з української мови переобтяжені теоретичною граматиною, в них мало уваги приділяється комунікативному аспекту і розвитку комунікативної компетенції (Гульпа 2000, Коляджин 2004, Мельник–Черничко 2010, Повхан 1999, 2003, Райплік-Горват 2002). У різному мовленнєвому оточенні знаходяться учні міських та сільських шкіл. Але з української мови чомусь створюються універсальні програми і підручники. Є потреба у написанні альтернативних програм та підручників, адже

в різних районах, населених пунктах, школах області неоднакові умови для оволодіння українською розмовною мовою. Не розроблені також і додаткові матеріали: робочі зошити, посібники для вчителів, словники, відео- чи аудіоматеріали, які б дали змогу інтенсифікувати навчальний процес для учнів. Це дуже важливо для тих учнів, які проживають у місцях компактного поселення національних меншин і рідко стикаються з державною мовою поза шкільними стінами. Робочою групою, яку було створено за ініціативою Берегівської міської ради та Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, за рік розроблені робочі зошити з української мови для 2–9 класів шкіл з угорською мовою навчання, створені хрестоматії з української літератури для 5–9 та 10–11 класів.

Крім вищезгаданих, великою проблемою вивчення української мови в школах з навчання мовами нацменшин вважаються і кадрові недоліки. Проблему відповідних педагогічних кадрів неможливо вирішити просто направленням українських філологів до сільських шкіл з мовами навчання національних меншин. Фахівці, які отримали диплом вчителя української мови і літератури, підготовлені викладати українську мову як рідну, але не знають, як це робити в класах, де рідна мова дітей інша (Коляджин 2003, Повхан 1999, 2003, Райплік-Горват 2002). У школах з мовою викладання національних меншин вчителям державної мови потрібно викладати українську мову методом зіставного аналізу рідної мови учнів з українською мовою. Отже, у таких школах вчителям державної мови потрібно володіти і рідною мовою учнів. „На нашу думку, кожен із вчителів повинен на належному професійному рівні бути двомовником. Тоб-

то, він обов'язково повинен володіти конкретною національною мовою, яка викладається у даному закладі, та державною, і навпаки. Вчителі рідної мови повинні володіти державною мовою, а вчителі державної мови – національною мовою, яка викладається у тому закладі, де вони працюють” (Антонюк 2003, див. ще Skutnabb-Kangas 1990). У Гаазьких рекомендаціях щодо прав національних меншин на освіту зазначено, що викладання мови меншин як предмета має здійснюватися на постійній основі. Офіційна мова держави також повинна бути предметом постійного викладання, бажано вчителями, які володіють двома мовами і добре знають рівень культурної та мовної підготовки дитини,¹ а тому значну увагу слід приділяти підготовці педагогів, які вільно володіють як українською, так і мовою національної меншини.² Не випадково, що у Протоколі Змішаної комісії окремим пунктом зазначено: Українській Стороні сприяти здійсненню підготовки вчителів української мови і літератури для шкіл з угорською мовою навчання (підпункт 5 у розділі II).

Не можемо бути без реформ і у вищій освіті. У системі вищої освіти навчальна дисципліна „Методика викладання української мови” має бути іншого характеру для студентів, які викладатимуть у школі українську мову як рідну, і для студентів, які викладатимуть державну мову України у школах з мовою навчання національних меншин. Такий підхід викладання української мови вже має

¹ Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту та пояснювальна записка. Фундація міжнародних відносин, 1996 – С. 6–7.

² Second Report of Ukraine on Observation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, p. 45.

практичне упровадження. Наприклад, О. Хорошковська (2005, 2009) розробила декілька програм, підручників з української мови у школах з російською мовою навчання. В Одеському обласному інституті удосконалення вчителів розроблена методика викладання державної мови як нерідної (Ананченко 2007), а в Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці II готують майбутніх вчителів української мови і літератури саме для шкіл області з угорською мовою навчання.

В області не розвинена початкова ланка мовної освіти, в селах не розвинена мережа дошкільних виховних закладів. За аналізом ситуації дошкільних навчальних закладів виявилось, що всі групи з угорською мовою виховання – змішані. Кількість дітей у групах – від 15 до 30. Це означає, що вихователі на заняттях української мови практично не можуть враховувати вікові особливості дітей. Вихователі не підготовлені до проведення занять з української мови: одна частина не володіє досконало державною мовою, інша – угорською. Внаслідок цього значна кількість угорських дітей розпочинає навчання в першому класі без будь-яких знань з української мови.

При розробці навчальних програм та написання підручників з української мови, а також при підготовці педагогічних кадрів для шкіл з мовами навчання національних меншин обов'язково треба враховувати специфічну мовну, демографічну й суспільну ситуацію окремих національних груп. Адже „лише за умови концептуальної перебудови навчання державної мови учні зазначених вище шкіл зможуть успішно оволодіти українською мовою” (Коляджин 2003) і це дасть їм змогу реалізувати свій потенціал в Україні.

Процес оволодіння українською мовою учнями-угорцями ускладнюють і структурні та генетичні розбіжності української та угорської мов. Українська мова належить до східнослов'янської групи слов'янських мов індоєвропейської мовної сім'ї. Угорська – до угорської групи уральських мов. Українська мова – флективна, в якій граматичні словоформи утворюються заміною флексій, що є носіями декількох (трьох а то й більше) значень (наприклад флексія *-ою* виражає рід, число і відмінок). Угорська належить до аглютинативних мов, у яких словоформи утворюються шляхом приєднання до основи різних (іноді по 4–5) афіксів, кожна з яких є носіями одного окремого (в рідких випадках двох або більше) граматичних значень, тобто слово має більш складну структуру, ніж в українській мові, і навіть тотожні граматичні значення виражаються різними граматичними засобами, що у свою чергу дуже ускладнює засвоєння мовної системи.

Не сприяє оволодінню українською мовою і демографічний чинник. За даними перепису населення 2001 року 62% угорців Закарпаття проживає у населених пунктах практично без україномовного оточення (Molnár–Molnár 2005).

Так само ускладнює вивчення української мови і те, що батьки угорськомовних дітей, особливо у селах, не в змозі допомогти своїм дітям при виконанні домашніх завдань з української мови, тому що самі не досконало володіють державною мовою. Це наслідок історії сучасної території Закарпаття, де на протязі 20 століття шість разів змінювалася державна мова. Відповідно до цього змінилось і те, яка мова вивчається у школах обов'язково як

мова держави. У відносно короткий період такою мовою були угорська, „чехословацька”, російська та українська.

Мови, які вивчалися як обов'язкові державні мови у навчальних закладах сучасної території Закарпаття протягом 20 століття

Назва держави	Обов'язково викладались як державні мови
Австро-Угорська Монархія (до 1918 р.)	угорська
Чехословаччина (до 1939 р.)	„чехословацька”
Карпатська Україна (3.11.1938 – 15.03.1939 р.)	українська
Угорське Королівство (1938/39–1944 рр.)	угорська
Радянський Союз (1945–1991 рр.)	російська
Україна (від 1991 р.)	українська

Висновки

Проблеми, пов'язані з викладанням української мови в школах з навчанням мовами національних меншин, є мовного, освітнього (педагогічного) і суспільного характеру. Їх можна вирішити лише враховуючи мовну ситуацію національних громад України. Слід враховувати, що кожна національна та/або мовна меншина є унікальним явищем. Тому будь-які узагальнення щодо них або їхніх потреб і можливостей можуть бути лише умовними.

Закон України про мови (Стаття 2) та Національна доктрина розвитку освіти визначають, що держава гарантує всі необхідні умови для того, щоб національні меншини змогли оволодіти державною мовою. Якщо

Україна це насправді хоче досягти, тоді викладені вище проблеми обов'язково потрібно вирішити. Без корінних, концептуальних змін ми не досягнемо справжнього результату. Я впевнений в тому, що поліпшення вивчення української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин потрібно вирішувати в системі мовної освіти, де мова навчання – рідна мова учнів, а державну мову викладають на високому рівні фахівці, спеціально підготовлені для такої роботи. І тоді, я впевнений, рівень мовної і комунікативної компетенції учнів шкіл з мовами навчання національних меншин буде високим і у рідній, і у державній мові.

Перелік використаних джерел

1. Ананченко Т. До питання про методіку викладання державної мови вчителям базових дисциплін у закладах освіти з національним складом учнів на Одещині. //Українознавство. – 2007. - №1: С.182–186.
2. Антонюк Р. Нові засади мовної ідентичності в Україні. // Нові технології навчання. Науково-методичний збірник. Київ: Науково-методичний центр вищої освіти.: 2003, С.115–125.
3. Гульпа Л. Особливості розвитку шкільництва національних меншин у Закарпатській області./ Ювілейний збірник на честь 70-річчя від дня народження професора Петра Лизанця. - Ужгород: Ужгородський державний університет. – 2000. - С.186–192.
4. Коляджин Н. Про специфіку організації навчання української мови в угорськомовних школах.// Acta Beregsasiensis. – 2003. - Vol. III С. 76–81.
5. Мельник С., Черничко С. Етнічне та мовне розмаїття України. Аналітичний огляд ситуації. Ужгород: ПоліПрінт 2010.

6. Повхан К. Державна мова в школах національних меншин.// Українська мова і література в школі. – 1999. - №4. – С. 55–57.
7. Повхан К. Проблеми і перспективи навчання державної мови учнів-угорців.// Українська мова і література в школі.- 2003. - №8. –С.: 52–55.
8. Райплик-Горват Ж. Особливості вивчення державної мови у школах з угорською мовою навчання на Закарпатті./ Молодь, освіта і культурна самосвідомість. Видавництво Європейського університету. – Київ: 2002. – С. 177–179.
9. Хорошковська О. Теоретичні основи відбору змісту мовного й мовленнєвого матеріалу у шкільному курсі української мови як державної у школах національних меншин України.// Початкова школа. -2005. - №7. – С. 31–35.
10. Хорошковська О. Теоретичні підходи до підручників з української мови для шкіл з мовами навчання національних меншин України.// Українська мова і література в школі/ - 2009/ - №2. – С. 26–29.
11. Baker, C. Foundations of bilingual education and bilingualism. Bridgend: Multilingual Matters. – 1995.
12. Bartha, Cs. A kétnyelvűség alapkérdései. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. - 1999.
13. García, O. Bilingual Education./ The Handbook of Sociolinguistics,. Oxford: Blackwell. - 1996. - P. 405–420
14. Grosjean, F. Life with two Languages. An Introduction to Bilingualism. Cammbridge–London: Harvard University Press. - 1982.
15. Hoffmann, C. An Introduction to Bilingualism. London and New York: Longman. - 1991.
16. Lanstyák, I. Bilingual versus Bilingual Education: The Case of Slovakia. // Rights to Language. Equity, Power, and Education,. Mahwah: New Jersey–London: Lawrence Erlbaum Associates. - 2000. - 227–233.
17. Molnár J. – Molnár D. I. Kárpátalja népeisége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében. Beregszász: KMPSZ. - 2005.

18. Skutnabb-Kangas, T. Language, Literacy and Minorities. London: A Minorities Rights Group Report. – 1990.

Резюме

Мовна освіта України спрямована на обов'язкове оволодіння громадянами державною мовою, можливості вивчення рідної національної мови або навчання цією мовою та опанування однією іноземною мовою. Але у процесі викладання української мови у школах з угорською мовою навчання є проблеми, пов'язані з невизначеністю конкретної мети щодо рівня володіння державною мовою, підготовкою вчителів української мови, підручниками.

Summary

Within 20 years of Ukraine's independence (from 1991) the state had not created the necessary conditions of learning the state language in schools of national minorities. Adequately trained teachers, curricula, textbooks, vocabularies, teaching aids are missing. Therefore pupils studying in the medium of a minority language do not learn the state language adequately in school. Strategic reforms needed in order to change the current situation.

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ МІСЬКОЇ ПРОГРАМИ ПОЛІПШЕННЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ІЗ НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА 2008-2011 РОКИ

Токар Людмила Янівна,

*начальник управління освіти виконкому
Берегівської міської ради*

Правовою основою для здійснення державної мовної політики в Україні стала Конституція України, Закон України „Про мови в Українській РСР”, Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10 (справа про застосування державної мови), а також інші законодавчі акти, зокрема: Закони України „Про національні меншини в Україні”, „Про освіту”, „Про видавничу справу”, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, Рамкова конвенція про захист національних меншин та інші.

Українська мова – державна мова України. Добре знання української мови, правильне і вміле володіння нею є обов'язком кожного громадянина. Вивчаючи українську мову, кожен житель України мусить пам'ятати, що українська мова об'єднує всіх, хто проживає в Українській державі.

У місті Берегові функціонує 12 шкіл, з них: 5 мономовних, одна двомовна та вечірня (змінна) із заочною формою навчання, у яких викладання ведеться угорською мовою.